

CATALIJN CLAES

Ons dagelijks brood

ABCOUDE

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK

Het loopt tegen drieën als Mans Mandemaker de bakkerskar het rulle zandpad op rijdt op weg naar het huis van Peer Liefdegeest, waar hij een keer per week de bestelling aflevert. Het Zandpad ligt een kwartier gaans buiten het dorp, en dan heel die weg voor slechts één wit, één krop, één roggebroodje en een rol beschuit, waarop een zegeltje met een heraut ter paard, zegeltjes om te sparen, ja, voor wat? Hij ziet er het heil niet van in, en Peer Liefdegeest, ‘de zonderling’, die aan het Zandpad moederziel in zijn eentje woont, lijkt hem er de man niet naar om zegeltjes te sparen. Tja, dat huisje aan het Zandpad, met een vaal rieten dak waarin de mussen zich schrapen en waarin de muizen nestelen, dat huisje toentertijd opgetrokken uit vaalrode stenen opgekocht uit afbraak – nu nog, na jaren, zitten de ruwe, dikke klonters van verharde kalk tussen de voegen. Twee kleine vensters met vierkante ruitjes sieren de voorkant, en in het mid-

den hangt de groengeverfde deur in de piepende scharnieren, en langs het dak een overhangende goot met hier en daar een dot mos.

Bom, de handkar staat op de kruk. Be-roerd, hoor, dat pa geen geld heeft om de bestelauto te laten repareren. Pa, die tegen hem zei: 'Dan neem je zolang de broodkar maar.' En pa zei nog meer: 'Alleen nog deze zomermaanden dat je daar brood bezorgt, dan fini, je slijt het meer aan je schoenzolen dan dat je d'ran verdient. Zeg dat maar tegen Liefdegeest.'

Hij grijsde. 'Wat? Dat van die schoenzolen, of dat we d'r de brui an geven?'

Pa, met een grauw: 'Je bent geen sufferd, je weet bliksems goed hoe ik het bedoel.' En hij schoof met een rood verhit hoofd een bakplaat met kadetjes in de oven. En pa zegt ook dikwijls vol overtuiging: 'De oudste ziet niks in de bakkerij, die zoekt zijn heil op zee, en nu dacht ik zo, jij de zaak en verder geen gezeur.'

En Lieuwe gaat daarin volop mee. Lieuwe, van jongs af aan heeft-ie nooit wat met de bakkerij op gehad. Hem niet gezien; van de vroege ochtend tot de late avond in die gloeiende hitte van die rotte snikhete oven. Trou-

wens, wat voor vooruitzicht heeft vandaag de dag een dorpsbakker in een plattelandsgemeente? Niks ommers met die opkomende broodfabrieken in de verschillende regio's?

Ja, zo praat Lieuwe, daarbij de teleurstelling van pa niet achtend. En als hij, Mans, weer overeind komt en weer de glimmend bruinhouten broodkar voortduwt en d'r nog eens over nadenkt, moet-ie toegeven dat Lieuwe niet helemaal ongelijk heeft. Vandaag de dag is het voor een dorpsbakker de handen uit de mouwen steken als je je hoofd boven water wilt houden, en tegen die opkomende broodfabrieken doe je vrijwel niets. Pa werkt zich een slag in de rondte. Er moet nodig een hulp bij, maar dat laat de portemonnee niet toe. En van de vakbond voor de zelfstandige middenstander heeft pa ook geen hoge pet op. Zijn mening luidt: ongehoord hoge contributie om de kas te spekken, dat wel, en wat doen de heren? Vergaderen, niks dan vergaderen, maar spijkers met koppen slaan, ho maar. Nee, pa's vertrouwen in de bond is tot het nulpunt gedaald, en op de eerstvolgende vergadering laat hij zich van de ledenlijst schrappen.

Lieuwe, na een driemaandse zeereis een aantal weken thuis met vakantie, zei: 'Je bent

stom in de weer, pa, alleen begin je niks, met z'n allen sta je sterk. Als ik jou was, gaf ik me subiet weer op als lid.'

In twijfel gebracht door wat Lieuwe zei, stoof pa prompt op: 'Als ik je mening wil horen, zal ik je d'r naar vragen.'

Lieuwe haalde zijn schouders op, liep de kamer uit, scheen zich te bedenken, bleef in de deuropening staan, richtte zich tot pa en ging erop door: 'Doe nu maar wat ik je zeg, pa. Heus, dat is beter.' En weg was Lieuwe.

Maar tot nu toe heeft pa er geen gehoor aan gegeven, hij staat dagelijks voor dag en dauw in de bakkerij en slaakt onder het werken door af en toe een zucht: 'Hè, hè, het komt een mens niet aanwaaien.'

Maar dat is overal, vandaag de dag gaat het nergens van een leien dakje. Overal komen er hoognodige regeltjes bij. Bertus Lamoen, het varkensboertje op Terdiek, ligt in de clinch met de gemeente vanwege stankoverlast, en Jan Korver, die zijn slachtplaats wil uitbreiden, heeft mot met zijn burens vanwege de versmalling van hun gezamenlijke overpad, en die op voorhand met het gerecht dreigen, en Aris Groen van het tuincentrum heeft het aan de stok met de milieuambtenaar, die met een

fikse boete dreigt als Aris niet doet wat hem wordt gezegd.

Plots verschijnt Lieuwe weer op zijn netvlies. Lieuwe, die zegt: 'Hier in het dorp gaan sommige middenstanders, waaronder pa, in hun doen en laten niet mee met de tijd, en zijn blind voor de vernieuwing die de tijd met zich meebrengt, waardoor ze zich te veel vasthouden aan tradities en dorpsgewoonten. Neem alleen al het geval Liefdegeest.'

Liefdegeest, jawel. Maar hij is een verhaal apart, die de gemoederen in het dorp al een jaar lang bezighoudt. 'De zonderling', die in zijn huisje aan het Zandpad woont en bij sommigen nog dagelijks over de tong gaat. De een weet dit en de ander dat over hem te vertellen, zoals alle dagelijkse gebeurtenissen in het dorp, en niets blijft met de mantel der liefde bedekt. Liefdegeest, die samen met zijn hond – een schapendoes – aan het Zandpad woont, en juist door die schapendoes zijn sommigen van mening dat hij een gewezen schaapherder is. Maar hoe dan ook, het blijft bij gissen.

Peer Liefdegeest, een lange, broodmagere kerel met een vlassig ringbaardje; op klaarlichte dag stond hij opeens als uit het niets midden op het Kerkplein, en eenieder vroeg

zich verbaasd af: waar komt die kerel vandaan en waar gaat hij naartoe? Hij ging nergens naartoe, bleef waar hij was samen met zijn hond, en leeft nu aan het Zandpad zijn eigen leven en is niemand tot last. Alleen op zaterdag zie je hem in het dorp, een jutezak over zijn schouder en de hond aan zijn hielen. Gekleed in een blauwe boezeroen en een vale manchester broek en op gele klompen. Met de blik star op de grond gericht, loopt hij iedereen zwijgend voorbij. Hij doet zijn inkopen bij Van Eeten, de kruidenier, steevast hetzelfde recept: koffie, thee, een pak suiker, een pondje margarine en een fles melk. Van daar naar slagerij Korver voor een stuk doorregen spek, een pondje riblappen, een pak uitgebakken kaantjes plus een met- en een leverworst.

De groentewinkel van Lakens loopt hij voorbij, want Liefdegeest heeft achter zijn huis een knaap van een moestuin, waar een parmantige haan en een koppeltje kippen vrij rondscharrelt, en prompt zet dat de tongen weer in beweging. Want zeg zelf: ‘achteruitschrapers’ in je moestuin, wie doet nu zoiets? Zo komt er van het zaaigoed niets terecht.

En dan is er nog iets waar menigeen zich het hoofd over breekt: als Liefdegeest iets

koopt, telt hij het te besteden bedrag in kleingeld uit op het glazen blaadje. Dat verhaal komt van Piet Scheer, en hij kan het weten, hij was er immers zelf bij. Dat roept weer vragen op: niet werken en toch geld? En velen, met hun dorpse sluwheid, vragen zich af: waar doet-ie het van?

Degene die onder al die dorpsroddels stoïcijns en kalm blijft, is Liefdegeest zelf. Na het boodschappen doen zoekt hij de eenzaamheid weer op, trekt hij zich terug in het schemerduister van zijn huisje aan het Zandpad en luistert in de avonduren naar de geluiden van buitenaf, naar de ruisende adem van de wind, die ritselt in de hoge kruinen van de populieren rondom zijn erf. Dan kruipt een weemakend verlangen door hem, vouwt hij de handen en geeft hij zich over aan dat verlangen en de vele onbeantwoorde vragen die vanuit zijn ziel omhoogstijgen en aan hem zijn voorbijgegaan.

De week daarop gaat hij weer om boodschappen uit, doet zijn vertrouwde rondje door het dorp: eerst Van Eeten, de kruidenier, daarna slagerij Korver, hij telt zijn geld uit op het glazen blaadje, en toert weer op huis aan.

Maar deze week verbrak hij het ritueel.

Onder vele verbaasde ogen van de dorpers stapte hij met de schapendoes aan zijn hielen het dorpscafé De Lange Jan binnen, zette zich achter een tafeltje, en bestelde een kop koffie en een bak water voor zijn hond.

‘Water?’ vroeg Klaas Kolster verbaasd en hij zette een kop dampende koffie op het tafeltje neer. ‘Water voor een hond, daar doen we hier niet an.’

‘Ik zal u betalen,’ ging de zonderling er rustig tegen in.

‘As-je dat maar doorhebt, maat,’ bromde Klaas. ‘Da’s vijftig cent voor de koffie en vijftig cent voor die bak water, en gelieve met gepast geld te betalen. En doe me een lol: laat voortaan die vlooiënbaal buiten de deur.’

Zo is dat, geen honden in het café, en door de tabakswalm grijsden sommige op sensatie beluste stamgasten naar de zonderling, die nooit een bek opendeed als je hem op straat tegenkwam. En Klaas Kolster heeft het hem ’s mooi onder de neus gewreven.

Liefdegeest zei niets; hij kende de aard van de plattelandsbevolking. Hij roerde in zijn koffie en staarde stilletjes voor zich uit.

Naastepad, de vrachtrijder, zei des te meer. Hij kwakte zijn kaarten op tafel, schoof zijn

stoel achteruit, kwam overeind, en tot verwondering van iedereen stapte-ie met zijn grove, bonkige lichaam recht op de zonderling af. Hij trok een stoel onder het tafeltje vandaan en zei met een stem als een klok: 'Trek je van die sikkeneurige snuit van Klaas Kolster maar niks an. Het bier verschraalt al als-ie er alleen maar naar kijkt. Allez, Klaas, voor ieder een klaartje. Ik betaal.'

Zo'n gulle geste trok de aandacht en alle blikken richtten zich naar het tafeltje met de onuitgesproken vraag: zal eindelijk na een jaar de zonderling eens gaan praten?

Maar die bedankte met zachte, vriendelijke stem: aan hem was het geestelijk nat niet besteed. Hij dronk zijn koffie op, kwam in zijn lange lengte van zijn stoel overeind, en liep met gebogen hoofd het café uit met de hond in zijn kielzog.

Vervolgens stak het venijn de kop weer op, en de dorpstamtam liet zich horen. Want hoe de zonderling Naastepad, die het zo goed met hem meende, in zijn hemd liet staan, daar waren geen woorden voor. Naastepad zelf tilde er niet zo zwaar aan, zijn mening luidde: 'Als de man niet wil praten, dan houdt-ie zijn mond. Zo simpel is dat.'